

ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) είναι μια δυναμική διαδικασία που στοχεύει στην εκπλήρωση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης, διαμέσου της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο κατά το δυνατόν έγκαιρο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων. Με τη λογική ότι, όταν οι αποφάσεις στηρίζονται σε περιβαλλοντικά θεμελιωμένες στρατηγικές, οι ενέργειες που ακολουθούν είναι εξίσου περιβαλλοντικά αποδεκτές, αυξάνεται η βεβαιότητα ότι η ανάπτυξη και η γενικότερη επέμβαση στο περιβάλλον δεν θα είναι επιβλαβής.

Βασικό εργαλείο της διαδικασίας ΣΠΕ αποτελεί η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ). Κατά την κατάρτιση του ΕΠ Δυτικής Ελλάδας 2014- 2020, η εκπόνηση της ΣΜΠΕ διεξήχθη παράλληλα με τη διαμόρφωση του προγραμματισμού, καθιστώντας εφικτή την ενσωμάτωση των πορισμάτων της μελέτης στις τελικές επιλογές του ΕΠ.

Η παρούσα επομένως, μελέτη αποτελεί τη **Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας** της προγραμματικής περιόδου **2014 - 2020**.

Έχει ξεκινήσει η διαβούλευση με τις αρμόδιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό (13/06/2014).

1.1 Πεδίο Αναφοράς της ΣΜΠΕ

Το ΠΕΠ ΔΕ καλύπτει γεωγραφικά την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος καταλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και το Δυτικό άκρο της Στερεάς Ελλάδος. Περιλαμβάνει τους Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας με τη συνολική της έκταση να ανέρχεται στα 11.350 km² και να καλύπτει περίπου το 8,6% της συνολικής έκτασης της χώρας. Σύμφωνα με την τελευταία επίσημη απογραφή πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, 2011) ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 679.796 άτομα και αποτελεί περίπου το 6,3% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Σχήμα 1.1.1: Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας**1.2 Φυσιογνωμία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας****1.2.1 Φυσικά Χαρακτηριστικά**

Η ΔΕ λόγω της τοπογραφικής της διαμόρφωσης εμπίπτει στις περιοχές με υγρό κλίμα. Αναλυτικά η κλιματολογική κατάσταση σε κάθε μία από τις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας περιγράφεται στις επόμενες παραγράφους. Ειδικότερα:

Στα ορεινά της Αιτωλοακαρνανίας το κλίμα είναι ψυχρό, ενώ στις πεδινές και τις παράκτιες περιοχές της είναι μεσογειακό. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται από 17 έως 18 °C. Το ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων είναι το δεύτερο στη χώρα μετά από την Ήπειρο. Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής ξεκινά από 800-1.000 mm στα παράκτια, φτάνει στα 1.400 mm στα ορεινά και ξεπερνά τα 1.800 mm στα πολύ μεγαλύτερα υψόμετρα. Η μέση ετήσια σχετική υγρασία κυμαίνεται από 64-68% τόσο στην παράκτια ζώνη, όσο και στο εσωτερικό της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, κυρίως λόγω των μεγάλων υδάτινων όγκων. Κατά τους θερινούς μήνες επικρατούν βορειοδυτικοί άνεμοι, ενώ τον υπόλοιπο χρόνο νοτιοδυτικοί και βόρειοι –βορειοδυτικοί. Σπάνια εμφανίζονται στην περιοχή ανατολικοί άνεμοι, λόγω της οροσειράς της Πίνδου, η οποία αποτελεί φυσικό σύνορο στα ανατολικά.

Το κλίμα στην περιοχή της Αχαΐας είναι εύκρατο, και μπορεί να χαρακτηριστεί ως μεσογειακό στα παράκτια και ηπειρωτικό στο εσωτερικό και ορεινό τμήμα του Νομού. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι περίπου 17 έως 19°C στην παράκτια περιοχή και χαμηλότερη στις ορεινές περιοχές. Το χειμώνα η μέση θερμοκρασία είναι μεγαλύτερη από άλλες περιοχές της Πελοποννήσου, γιατί επηρεάζεται περισσότερο από τους δυτικούς ανέμους από τους βόρειους που είναι ψυχρότεροι, επειδή προστατεύεται από τις οροσειρές της Στερεάς Ελλάδας. Στο ορεινό τμήμα της Αχαΐας η εποχή του χειμώνα έχει μεγαλύτερη διάρκεια με παγετούς και πολλά χιόνια. Στην βόρεια παράκτια ζώνη το ετήσιο ύψος βροχής κυμαίνεται μεταξύ 700 και 821,3 mm, ενώ στο εσωτερικό τμήμα αυξάνεται προχωρώντας στα ορεινά συγκροτήματα.

Το κλίμα της Ηλείας είναι θαλάσσιο μεσογειακό, με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια εξαιτίας κυρίως της επίδρασης της θάλασσας. Η θερμοκρασία σπάνια κατέρχεται υπό το μηδέν τον χειμώνα και μόνο στην εσωτερική πεδινή περιοχή υπερβαίνει τους 40°C το καλοκαίρι. Η σχετική υγρασία του αέρα κυμαίνεται από 67,5 – 70%, με υγρότερο μήνα τον Δεκέμβριο και ξηρότερους τους Ιούλιο και Αύγουστο. Η Ηλεία ανήκει στις περιοχές με τη λιγότερη νέφωση: η μέση ετήσια νέφωση κυμαίνεται μεταξύ 3,5 και 4,0, οι αίθριες ημέρες είναι περισσότερες από 150 και οι νεφοσκεπείς λιγότερες από 50. Κατά τους θερινούς μήνες επικρατούν κυρίως οι δυτικοί άνεμοι ως θαλάσσιες αύρες και οι βορειοδυτικοί ως μελέμια, τα οποία όμως παρουσιάζουν μικρότερη ένταση και συχνότητα σε σχέση με τα αντίστοιχα της περιοχής του Αιγαίου. Οι βροχές είναι άφθονες από τον Οκτώβριο έως τον Μάρτιο, τα δε ύψη βροχής είναι υπερδιπλάσια από αυτά που σημειώνονται στις ανατολικές περιοχές της Πελοποννήσου. Το χιόνι, ιδίως στα παράκτια τμήματα, παρουσιάζει μικρή συχνότητα. Αντίθετα, μεγάλη συχνότητα παρουσιάζει το χαλάζι, που προκαλεί πολλές φορές σημαντικές ζημιές στη γεωργία. Η ΠΔΕ διαθέτει ορυκτό πλούτο, ίσως όχι τόσο σημαντικό όσο άλλες Περιφέρειες, αλλά όχι αμελητέο.

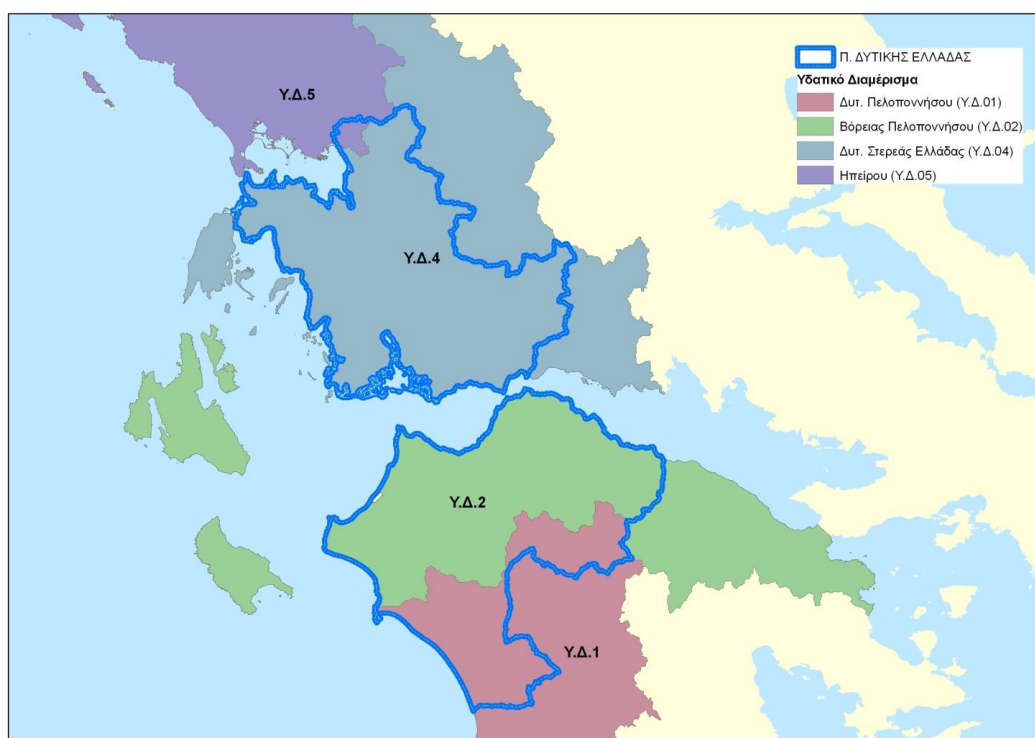
Στην ΠΔΕ πραγματοποιούνται εκμεταλλεύσεις αδρανών, σχιστολίθων, βιομηχανικών ορυκτών, κ.ά., έχουν γίνει παραχωρήσεις μεταλλείων ενεργειακών ορυκτών, ενώ τέλος υπάρχει και βεβαιωμένο Γεωθερμικό Πεδίο Χαμηλής Θερμοκρασίας στην περιοχή της Ρίζας Αντιρρίου Αιτωλοακαρνανίας.

Ακόμα στην ΠΔΕ απαντώνται και οι 2 από τις 3 θαλάσσιες περιοχές, στις οποίες θα παραχωρηθούν τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Πρόκειται για τον Πατραϊκό κόλπο και το Δυτικό Κατάκολο (η Τρίτη θαλάσσια περιοχή αφορά στα Ιωάννινα). Ήδη το ΥΠΕΚΑ έχει προβεί στη διαδικασία Διεθνούς Δημόσιας Ανοικτής Πρόσκλησης για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.

Η ΠΔΕ διαθέτει και ένα μεγάλο μήκος ακτογραμμής, ειδικά στο δυτικό της μέτωπο από Αιτωλοακαρνανία έως Ηλεία, νότια της Αιτωλοακαρνανίας και βόρεια της Αχαΐας. Οι εκτεταμένες ακτές και τα παράλια της Περιφέρειας προσδίδουν εξαιρετικά σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης διαφόρων οικονομικών δραστηριοτήτων, με σημαντικότερες ίσως εκείνες του τουρισμού και της αλιείας.

Το πλούσιο απόθεμα φυσικών πόρων που απαντάται στην ΠΔΕ συμπληρώνει και το πυκνό υδρογραφικό δίκτυο που υπάρχει και στις τρεις ΠΕ (Αιτωλοακαρνανία, Αχαΐα, Ηλεία) και αφορά σε λίμνες, λιμνοθάλασσες, ποτάμια, κ.ά.

Η ΠΔΕ εκτείνεται σε τέσσερα Υδατικά Διαμερίσματα (ΥΔ) όπως φαίνεται και στο ακόλουθο σχήμα: Στο ΥΔ01 (Δυτικής Πελοποννήσου), στο ΥΔ02 (Βόρειας Πελοποννήσου), στο ΥΔ04 (Δυτικής Στερεάς Ελλάδας) και για ένα πολύ μικρό τμήμα στο ΥΔ05 (Ηπείρου).

Σχήμα 1.2.1: Τα υδατικά διαμερίσματα της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Η ΠΔΕ αντιμετωπίζει σειρά προβλημάτων που σχετίζονται με φυσικούς κινδύνους. Οι πιο συνηθισμένοι από αυτούς συνδέονται με φαινόμενα κατολίσθησης εδαφών (κυρίως στην περιοχή της Ηλείας), σεισμών (σε όλη την ΠΔΕ), δασικών πυρκαγιών και πλημμυρών. Στους φυσικούς κινδύνους της ΠΔΕ συγκαταλέγονται και οι δασικές πυρκαγιές που έχουν εκδηλωθεί κατά καιρούς, αλλά με πλέον σοβαρότερες εκείνες του καλοκαιριού του 2007. Οι εν λόγω πυρκαγιές αποτέλεσαν τεράστιο πλήγμα για την Ηλεία και την Αχαΐα. Στην Ηλεία ειδικά είχαν ως άμεσο τραγικό αποτέλεσμα την απώλεια δεκάδων ανθρωπίνων ζωών και την πλήρη καταστροφή μεγάλου μέρους του φυσικού και τεχνικού, παραγωγικού, ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου

1.2.2 Φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον

Η ΠΔΕ φιλοξενεί:

- Τρεις (3) υγροτόπους Διεθνούς Σημασίας (περιοχές Ramsar): τον Αμβρακικό κόλπο (Περιφερειακές Ενότητες Αιτωλοακαρνανίας, Άρτας και Πρέβεζας), τις λιμνοθάλασσες Μεσολογίου-Αιτωλικού (Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας) και την λιμνοθάλασσα Κοτυχίου (Περιφερειακές Ενότητες Αχαΐας και Ηλείας)
- Δύο (2) από τα 17 Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της χώρας: την Ολυμπία και το Ναό του Επικούρειου Απόλλωνα.
- Μία (1) περιοχή που ανήκει στην Σύμβαση Βαρκελώνης : ο Υγρότοποι Αμβρακικού, συνολικής έκτασης 25.000 ha.
- Εικοσιπέντε (25) Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) (Οδηγία NATURA 92/43/ΕΚ), δώδεκα (12) Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) για την ορνιθοπανίδα (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, όπως κωδικοποιήθηκε από την Οδηγία 2009/147/ΕΚ) και τρεις (3) περιοχές που είναι ταυτόχρονα και Ειδικές Ζώνες Διατήρησης και Ζώνες Ειδικής Προστασίας.
- Τέσσερα (4) Εθνικά Πάρκα : το «Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού», το «Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου – Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και νήσων Εχινάδων», το «Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς» και το «Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού».
- Ένα (1) Βιογενετικό Απόθεμα: το Φυσικό Μνημείο Δάσους Λεσινίου (ανήκει στο Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου – Αιτωλικού)
- Δυο (2) από τα 19 Αισθητικά Δάση της χώρας: το Αισθητικό Δάσος Χειμάρρων Σελέμνου και Χαράδρων και το Αισθητικό Δάσος Εθνικής Ανεξαρτησίας Καλαβρύτων.
- Επτά (7) από τα 51 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης: το δάσος του Λεσινίου Αιτωλοακαρνανίας, οι βελανιδιές στην Καλαμιά Αιγίου, ο πλάτανος του Πausανία στο Αίγιο, ο πλάτανος της Πλατανιώτισσας Καλαβρύτων, ο πλάτανος της Αγίας Λαύρας Καλαβρύτων, οι δώδεκα βρύσες του Αιγίου και το κλήμα των Καλαβρύτων.
- Τριανταένα (31) Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) εκ των οποίων 16 ΚΑΖ απαντώνται στην ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, 11 ΚΑΖ στην ΠΕ Αχαΐας και 4 ΚΑΖ στην ΠΕ Ηλείας.

- Πέντε (5) Εκτροφεία Θηραμάτων: η Δαφνιώτισσα, το Καλούσιο, το Σαραντάπηχο, το Σούβαρδο και το Βατάκι Βλαχομάνδρας.
- Εικοσιεπτά (27) περιοχές χαρακτηρισμένες ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ), σύμφωνα με τη «Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση – ΦΙΛΟΤΗΣ» και οκτώ (8) ΤΙΦΚ, σύμφωνα με τον Ν.1465/1950, ο οποίος συμπληρώνει τον Ν.5351/1932 «Περί αρχαιοτήτων».

Οι Φορείς Διαχείρισης στην ΠΔΕ είναι οι παρακάτω:

Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου. Είναι Ν.Π.Ι.Δ., ο οποίος συστήθηκε το 2003, ενώ συγκροτήθηκε με την ΚΥΑ 125736/1282/2003 (ΦΕΚ 473/Β/18.4.2003)7. Σκοπός του Φορέα είναι η διοίκηση και διαχείριση του Εθνικού Πάρκου Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου- Αιτωλικού, εκβολών και κάτω ρου ποταμών Αχελώου και Ευήνου και Εχινάδων νήσων, η ανάδειξη των περιβαλλοντικών αξιών της περιοχής, και η δημιουργία των καλύτερων δυνατών προϋποθέσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη που επιζητά η τοπική κοινωνία. Στο πλαίσιο του Φορέα λειτουργεί και το Κέντρο Πληροφόρησης Υγροτόπων Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου- Αιτωλικού, η μοναδική στην περιοχή υποδομή ανάδειξης των οικολογικών αξιών και λειτουργιών της.

Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Αμβρακικού. Είναι Ν.Π.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα, εποπτευόμενο από το ΥΠΕΚΑ με σκοπό τη διοίκηση και διαχείριση των περιοχών, στοιχείων και συνόλων της φύσης και του τοπίου, καθώς και των περιοχών που χαρακτηρίζονται ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης. Ιδρύθηκε με την ΚΥΑ 125566/996/2003 (ΦΕΚ 1419/Β/1.10.2003) και τροποποίηση ΚΥΑ 126866/3017/2003 (ΦΕΚ 1072/Β/1.8.2003). Σε συνεργασία με την Τ.Α., με φορείς και κοινωνικές ομάδες της περιοχής και αξιοποιώντας την εμπειρία και την τεχνογνωσία της ΕΤΑΝΑΜ, προσπαθεί με έναν νέο τρόπο προσέγγισης να συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών, παράλληλα με τη διατήρηση και ενδυνάμωση της τοπικής κοινωνικής δομής.

Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφιλιάς. Έχει συσταθεί βάσει του Ν. 3344/2002 με την ΚΥΑ 125565/995/2003 (ΦΕΚ 364/Β/28.3.2003) και έχει την ευθύνη της διαχείρισης του ομώνυμου Εθνικού Πάρκου στο βορειοδυτικό άκρο της Πελοποννήσου. Η περιοχή καλύπτει έκταση 136.640 στρεμμάτων και μοιράζεται στους νομούς Αχαΐας και Ηλείας. Η έδρα του Φορέα Διαχείρισης και το Κέντρο Πληροφόρησης βρίσκονται στο Λάππα Αχαΐας.

Φορέας Διαχείρισης Χελμού – Βουραϊκού. Ιδρύθηκε το 2002 (ν. 3044/2002) (ΚΥΑ 125207/393/2003 ΦΕΚ 140/Β/11-2-03) με τροποποίηση ΚΥΑ 126866/3017/2003 (ΦΕΚ 1072/Β/1.8.2003).

Σύμφωνα με την ανακοίνωση που εξέδωσε το Υπουργείο Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στις 24/07/2012 οι Φορείς Διαχείρισης πρόκειται να συγχωνευτούν σε 14 κατά προσέγγιση αντίστοιχα των Περιφερειών. Με βάση το Σχέδιο νόμου: «Κατάργηση και συγχώνευση νομικών προσώπων του δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα»:

- Ο «Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Αμβρακικού», ο «Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου», και ο «Φορέας Διαχείρισης Στενών και Εκβολών Καλαμά και Αχέροντα», συγχωνεύονται και συνιστούν νέο Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Δυτικής Ηπείρου και Μεσολογγίου» με έδρα την Άρτα.

- Ο «Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς» και ο «Φορέας Διαχείρισης Χελμού – Βουραϊκού», συγχωνεύονται και συνιστούν νέο Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Φορέας Διαχείρισης Οικοσυστημάτων Δυτικής Πελοποννήσου» με έδρα την Πάτρα.

1.2.3 Χρήσεις γης

Η συνολική έκταση της ΠΔΕ είναι 11.318,1 χιλ. στρέμματα, δηλαδή το 9% περίπου της συνολικής έκτασης της χώρας (131.957,4 χιλ.στρ.). Το ήμισυ περίπου της συνολικής έκτασης της περιφέρειας καταλαμβάνει η ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας (5.422,9 χιλ. στρ.), το 30% καταλαμβάνει η ΠΕ Αχαΐας (3.272,7 χιλ. στρ) και το 20% περίπου η ΠΕ Ηλείας (2.622,5 χιλ. στρ).

Η έκταση της γεωργικής γης και το ποσοστό της στην συνολική έκταση της κάθε ΠΕ είναι (έτος αναφοράς 2007):

- ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας 1.207.741 στρ. γεωργική γη (22,1% του συνόλου)
- ΠΕ Αχαΐας 936.770στρ. γεωργική γη (28,6% του συνόλου)
- ΠΕ Ηλείας 1.264.460στρ. γεωργική γη (48,3% του συνόλου)

Οι αρδευόμενες εκτάσεις της γεωργικής γης είναι αντίστοιχα 49,9% για την ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, 36,9% για την Π.Ε. Αχαΐας και 45,4% για την ΠΕ Ηλείας.

Τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της περιοχής σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (1999- 2000) αποτελούσαν το 23,8% της συνολικής επιφάνειας της περιφέρειας.

Η κτηνοτροφία στην ΠΔΕ ασκείται συμπληρωματικά με την γεωργία. Κυριαρχεί η παραδοσιακής μορφής μικρή οικογενειακή εκμετάλλευση. Οι βοσκότοποι καλύπτουν το 37,6% της έκτασης της περιφέρειας, έναντι του 31,2% της γεωργίας.

Από τις τρεις Π.Ε., η Αιτωλοακαρνανία είναι εκείνη που παρουσιάζει, λόγω του μεγάλου και ποιοτικά υψηλού δυναμικού επιφανειακών υδάτων και το μεγάλο πολυσχιδές ανάπτυγμα ακτών, μεγάλο δυναμισμό στην ανάπτυξη ιχθυοκαλλιεργειών.

Στην ΠΕ Αχαΐας οι ακτές του Κορινθιακού και του Πατραϊκού κόλπου παρουσιάζουν γραμμική ανάπτυξη παραθεριστικής κατοικίας και εσωτερικού τουρισμού των αστικών πληθυσμών του λεκανοπεδίου Αττικής και του πολεοδομικού συγκροτήματος Πατρών. Αντίθετα, στις δυτικές ακτές της, όπως και στις δυτικές ακτές της ΠΕ Ηλείας η σύσταση των επισκεπτών αφορά περισσότερο τον τουρισμό αλλοδαπών. Οι νοτιοδυτικές ακτές της ΠΕ Ηλείας είναι λιγότερο ανεπτυγμένες τουριστικά και ακόμα λιγότερο οι ακτές της ΠΕ Αιτωλοακαρνανίας, με εξαίρεση τις ακτές της Ναυπακτίας που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα τη σύγκρουση χρήσεων τουρισμού με παραθεριστική κατοικία και γεωργία.

Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές της ενδοχώρας της ΠΔΕ παρουσιάζεται μια μικρή ανάπτυξη σε ορισμένα σημεία ορεινών συμπλεγμάτων ή διαδρομών (Καλάβρυτα, Παναχαϊκό-Χιονοδρομικά Κέντρα, περιοχή Χελμού, Τσιβλού, Ζήρειας, ορεινή Ναυπακτία, Ολυμπία). Η μόνη περίπτωση Περιοχής Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) είναι η προαναγγελθείσα Π.Ο.Τ.Α. Αιτωλοακαρνανίας η οποία δεν προχώρησε.

Στην Π.Ε. Αχαΐας λειτουργούν: η ΒΙΠΕ Πατρών στην περιοχή Κάτω Αχαΐας με έκταση 4.050στρ. και το ΒΙΟΠΑ Γλαύκου Πατρών με έκταση 600στρ., καθώς και το Επιστημονικό Πάρκο του Πανεπιστημίου Πατρών στο Ρίο. Ο χώρος της ΒΙΠΕ Πατρών διαθέτει όλα τα απαραίτητα δίκτυα υποδομής. Επισημαίνεται όμως, ότι η ανταγωνιστικότητα των εγκατεστημένων επιχειρήσεων επηρεάζεται αρνητικά εξ' αιτίας του ανεπαρκούς οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, ενώ η βιομηχανική δραστηριότητα είναι περισσότερο αναπτυγμένη κατά μήκος του ανατολικού άξονα λόγω των ευνοϊκότερων συνθηκών πρόσβασης στα καταναλωτικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης.

Στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας θεσμοθετημένη περιοχή ΒΕΠΕ είναι η ΝΑΒΙΠΕ στο Πλατυγιάλι Αστακού (ΦΕΚ 326/Β/2004 και τροποποιήσεις) η συνολική έκταση, μετά τις προσχώσεις των λιμενικών έργων της Α' και Β' φάσης, φτάνει τα 1.910 στρ. και έχει υλοποιηθεί ως προς τις εγκαταστάσεις (λιμενικές και χερσαίες), τα δίκτυα υποδομής, την προσπέλαση κλπ. Γενικά θεωρείται πως η ύπαρξη της αποτελεί σημαντικό αναπτυξιακό μοχλό για την ΠΔΕ.

Στην Π.Ε. Ηλείας διαπιστώνεται η έλλειψη οργανωμένης βιομηχανικής περιοχής. Οι μεταποιητικές μονάδες της περιοχής αφορούν κυρίως σε επεξεργασία προϊόντων του πρωτογενή τομέα και βρίσκονται διάσπαρτες στο νομό και σε περιοχές κοντά στους τόπους παραγωγής, ενώ οι εκτάσεις ΒΙΟΠΑ στον Πύργο και Αμαλιάδα που έχουν θεσμοθετηθεί με την έγκριση των παλιών ΓΠΣ του ν. 1337/83 είναι σχεδόν άδειες χωρίς να έχουν σχεδιασθεί πολεοδομικά.

1.2.4 Πηγές Ρύπανσης

Η παραγωγή και η ανεξέλεγκτη διάθεση των στερεών απορριμμάτων συνιστούν μια από τις βασικότερες πηγές ρύπανσης στην ΠΔΕ.

Η ΔΕ παράγει ένα σημαντικό όγκο στερεών απορριμμάτων, ο οποίος σύμφωνα με στοιχεία του 2010 ανέρχεται σε 454.275 tn/y (συμπεριλαμβάνονται βιομηχανικά απόβλητα προσομοιάζοντα με αστικά και απόβλητα συσκευασιών). Από τις 3 ΠΕ η Αχαΐα φαίνεται να παράγει το μεγαλύτερο μέρος του όγκου των απορριμμάτων (212.950 tn/y), ακολουθεί η Αιτωλοακαρνανία (139.725 tn/y) και τελευταία έρχεται η Ηλεία (101.600 tn/y)¹

Στις βασικές πηγές ρύπανσης της ΠΔΕ συγκαταλέγονται και οι ανθρωπογενείς οικονομικές δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα (π.χ γεωργία, κτηνοτροφία, κ.λπ.), ιδιαίτερα με τον τρόπο με τον οποίο ασκούνται μέχρι και σήμερα. Οι επιπτώσεις των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων εντοπίζονται σημειακά ή διαχέονται και σε μεγάλες αποστάσεις. Η γεωργία φαίνεται να συμβάλλει καθοριστικά στην υποβάθμιση των εδαφικών και υδατικών πόρων. Η ανεξέλεγκτη χρήση των αζωτούχων και φωσφορικών λιπασμάτων συμβάλλει καθοριστικά σε περιβαλλοντικά προβλήματα σχετικά με την βιοποικιλότητα (π.χ μείωση ειδών χλωρίδας/πανίδας), τα ύδατα (π.χ ευτροφισμός) και το έδαφος (π.χ νιτρορύπανση εδαφικών πόρων, μείωση βιοποικιλότητας εδάφους).

1 Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2011, Τριετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφ. Δυτικής Ελλάδας

Σημαντικές είναι οι επιπτώσεις της γεωργίας και στην ποσότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων. Οι παράνομες απολήψεις υδάτων και ο αυξημένος αριθμός γεωτρήσεων που δεν διαθέτουν άδειες χρήσης συμβάλλει στην καθοριστική και ανεξέλεγκτη μείωση επιφανειακών και υπόγειων αποθεμάτων νερού. Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικός είναι και ο παραγόμενος όγκος απορριμμάτων από τις γεωργικές δραστηριότητες (π.χ πλαστικές σακούλες λιπασμάτων, μεταλλικές/πλαστικές συσκευασίες φυτοφαρμάκων) τα οποία απορρίπτονται σε αρδευτικούς αύλακες, ποτάμια, χειμάρρους, κ.ά. Σύμφωνα με στοιχεία του Τριετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος της ΠΔΕ τα γεωργικά υπολείμματα & άχρηστα γεωργικά προϊόντα εκτιμώνται σε ~45.000 tn/y.

Όσον αφορά στα αστικά υγρά απόβλητα και στην διαχείρισή τους η κατάσταση φαίνεται να είναι καλύτερη. Στην ΠΔΕ έχουν κατασκευασθεί ή βρίσκονται υπό κατασκευή μονάδες επεξεργασίας υγρών αποβλήτων² σε μεγάλους και μικρότερους Δήμους της (βλ. ΕΕΛ Αγρινίου, ΕΕΛ Μεσολογγίου, ΕΕΛ Ναύπακτου, ΕΕΛ Αμφιλοχίας, ΕΕΛ Θέρμου, ΕΕΛ Αιτωλικού, ΕΕΛ Αντίρριου⁴⁷, ΕΕΛ Βόνιτσας, ΕΕΛ Αστακού, ΕΕΛ Πάλαιρου, ΕΕΛ Πατρέων, ΕΕΛ Αιγίου, ΕΕΛ ΒΙ.ΠΕ Πατρών, ΕΕΛ Κάτω Αχαΐας, ΕΕΛ Βάρδα, ΕΕΛ Αμαλιάδας, ΕΕΛ Αρχαίας Ολυμπίας, ΕΕΛ Ζαχάρως, ΕΕΛ Γαστούνης – Βαρθολομιού⁴⁸, ΕΕΛ Ανδραβίδας – Λεχαινών – Τραγανού). Παραταύτα παραμένουν σε ορισμένες περιπτώσεις σημαντικά προβλήματα σχετικά με την διαχείριση των αστικών λυμάτων, τα οποία δημιουργούνται κατά την λειτουργία των εγκαταστάσεων επεξεργασίας. Έχουν διαπιστωθεί τεχνικής φύσεως προβλήματα που φτάνουν μέχρι σημείου αδυναμίας λειτουργίας. Κύρια αιτία φαίνεται να είναι η έλλειψη εξειδικευμένου και έμπειρου επιστημονικού προσωπικού, το οποίο μπορεί να παίζει καθοδηγητικό ρόλο στην σωστή λειτουργία τους.

Η αστική και βιομηχανική ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί εξίσου σημαντική με τις παραπάνω πηγές ρύπανσης. Η αστική ρύπανση αφορά στις δομημένες περιοχές και κυρίως όσες από αυτές είναι πυκνοκατοικημένες. Οι πηγές ρύπανσης είναι κατά κύριο λόγο τα οχήματα και κατά δεύτερο λόγο η θέρμανση. Οι πηγές αυτές αναπτύχθηκαν και αναπτύσσονται ραγδαία ακολουθώντας την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Επειδή τόσο η χρήση των αυτοκινήτων, όσο και η χρήση της θέρμανσης μπορούν να θεωρηθούν σε πρώτη προσέγγιση ανάλογες του πληθυσμού τα προβλήματα αστικής ρύπανσης διαβαθμίζονται κατ' αυξητική έννοια από τις μικρές προς τις μεγάλες πόλεις. Τα προβλήματα αυτά επιδεινώνονται σε πολλές περιπτώσεις λόγω της κακής ρυμοτομίας των πόλεων, που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη ανοικτών χώρων και την ύπαρξη υψηλών κτιρίων σε δρόμους μικρού πλάτους.

1.2.5 Δημογραφικά Κοινωνικά Οικονομικά Χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι αυτοδιοικούμενο Ν.Π.Δ.Δ, αποτελεί τον δεύτερο βαθμό Τ.Α., περιλαμβάνει τους πρώην Νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας οι οποίοι πλέον αποτελούν τις αντίστοιχες περιφερειακές ενότητες (Π.Ε.) και έχει έδρα την Πάτρα. Η ΠΔΕ σχεδιάζει, προγραμματίζει και υλοποιεί τις πολιτικές σε περιφερειακό επίπεδο, σύμφωνα με τις αρχές της

2 ΥΠΕΚΑ, Ειδική Γραμματεία Υδάτων, Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων - Βάση Δεδομένων Παρακολούθησης Λειτουργίας.

αιεφόρου ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, σύμφωνα με την απογραφή του 2011 έχει πραγματικό πληθυσμό 682.604 κατοίκους, γεγονός που την κατατάσσει στην 4^η θέση ανάμεσα στις 13 αυτοδιοικητικές περιφέρειες της χώρας(πίσω από την Αττική, Κεντρική Μακεδονία και Θεσσαλία). Ο πληθυσμός αυτός αποτελεί το 6,2% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της χώρας κατά την ίδια περίοδο.

Η εικόνα μεταβολής του πραγματικού πληθυσμού της Περιφέρειας για τις δύο τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζεται διαφορετική. Κατά την περίοδο 1991-2001, ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας μεταβάλλεται θετικά με ποσοστό 4,64%, ποσοστό μικρότερο από την αντίστοιχη αύξηση της χώρας για την ίδια περίοδο που ήταν 6,86%. Στην επόμενη δεκαετία 2001-2011, η μεταβολή είναι αρνητική με ποσοστό -7,82%, ενώ η μεταβολή για το σύνολο της χώρας ήταν -0,22%. Αξίζει να σημειωθεί ότι για την τελευταία δεκαετία η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Π.Δ.Ε.) χαρακτηρίζεται από το μεγαλύτερο ποσοστό μείωσης ανάμεσα στις 13 περιφέρειες της χώρας.

Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας η κατανομή πραγματικού πληθυσμού για το έτος 2001 είναι ως εξής: 12,06% κατοικεί σε ορεινές περιοχές, 13,94% σε ημιορεινές και τέλος 74% ζει σε πεδινές περιοχές. Διαχρονικά παρατηρείται η μείωση πληθυσμού σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές και η αύξηση στην πεδινή ζώνη. Μεγαλύτερη κινητικότητα υπήρξε εντός της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, καθώς στις άλλες δύο Ενότητες οι μεταβολές είναι της τάξης του 1% ή και μικρότερες.

Η μεγαλύτερη πληθυσμιακή ηλικιακή ομάδα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι αυτή μεταξύ 40 και 54 ετών και ακολουθεί ηλικιακή ομάδα μεταξύ 25-39. Οι ομάδες αυτές αποτελούν και την παραγωγική ομάδα του πληθυσμού. Η ίδια εικόνα παρατηρείται και στις Περιφερειακές Ενότητες της.

Σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων, η Ηλεία εμφανίζεται να έχει το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων άνω των 65 ετών, ενώ η Αιτωλοακαρνανία με το μεγαλύτερο ποσοστό της ομάδας μικρών ηλικιών, παρόλο που παράλληλα έχει ποσοστό ηλικιωμένων μεγαλύτερο της Περιφέρειας.

Με εξαίρεση τις μητροπολιτικές περιφέρειες (Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας), η Δυτική Ελλάδα μαζί με τις όμορες Περιφέρειες Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας και την Κρήτη συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά αλλοδαπών στην χώρα.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας **αποτελεί τη δεύτερη φτωχότερη περιφέρεια της Ελλάδας**, με κ.κ.ΑΕΠ που ανέρχεται σε 15.500 ΜΑΔ, που αντιστοιχεί στο 70% του μέσου κ.κ.ΑΕΠ της χώρας και στο 66% του μέσου ευρωπαϊκού κ.κ. ΑΕΠ των 27 (Eurostat 2009, ΕΕ27=100). Η πορεία εξέλιξης του κ.κ.ΑΕΠ της Περιφέρειας καταδεικνύει ότι όχι μόνο δεν υπάρχει σύγκλιση με το μέσο ευρωπαϊκό κ.κ.ΑΕΠ, αλλά καταγράφεται και μία συνεχιζόμενη μείωση του κ.κ.ΑΕΠ, η οποία σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην παρατεταμένη οικονομική κρίση της χώρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε σχέση με το 2008, όπου εμφανίστηκαν οι πρώτες επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης στη Ελλάδα, καταγράφεται μείωση 7,2% του κ.κ.ΑΕΠ (ΜΑΔ) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Μάλιστα αν και το σύνολο των Περιφερειών της χώρας παρουσιάζει μείωση του κ.κ.ΑΕΠ για την εν λόγω περίοδο, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανήκει στις Περιφέρειες με τους μεγαλύτερους αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής και σε κάθε περίπτωση μεγαλύτερους σε σχέση με την αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας.

Η ΠΔΕ παράγει το 4,6% της συνολικής Ακαθάριστη Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) της χώρας και το 0,08% της ΕΕ27. Κατά το 2010, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία στο σύνολο των παραγωγικών κλάδων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανήλθε στο ποσό των 9.074,6 εκατ. Ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση κατά 6,7% σε σχέση με το 2008. Αντίστοιχα, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) στο σύνολο της χώρας μειώθηκε σε σχέση με το 2008 κατά 4,8% με την αντίστοιχη μείωση για την ΕΕ27 να ανέρχεται σε 1,8%. Από την ανάλυση της κατανομής της ΑΠΑ στους τρεις παραγωγικούς τομείς της Περιφέρειας φαίνεται ότι η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ της Περιφέρειας ανέρχεται σε 7,4%, ενώ ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας συμμετέχουν κατά 17,4% και 75,3% αντίστοιχα. Η σημαντική συνεισφορά του πρωτογενή τομέα στην συνολική ΑΠΑ αναδεικνύεται από την σύγκριση των αντίστοιχων ποσοστών σε επίπεδο χώρας (3,2%) και σε επίπεδο ΕΕ27 (1,7%).

Σε σχέση με το 2008, η συρρίκνωση της ΑΠΑ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ανά παραγωγικό τομέα είναι εντονότερη σε σχέση με την αντίστοιχη συρρίκνωση σε επίπεδο χώρας και ΕΕ27. Ειδικότερα, στον Πρωτογενή Τομέα, η ΑΠΑ της Περιφέρειας παρουσίασε μείωση 4,5%, με την μείωση σε εθνικό επίπεδο να ανέρχεται στο 1,5% και στην 4,4% στην ΕΕ27. Αντίστοιχη είναι και η εικόνα που παρουσιάζει η εξέλιξη της ΑΠΑ της Περιφέρειας στον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΠΔΕ ανήκει στις περιφέρειες της χώρας με θετικό ρυθμό μεταβολής των εξαγωγών κατά την περίοδο της κρίσης, ενώ η συνεισφορά της στο σύνολο των εξαγωγών της χώρας ανέρχεται στο 2%. Ιδιαίτερη εξαγωγική δυναμική παρουσιάζουν οι κλάδοι Τροφίμων που καλύπτουν τα 2/3 των εξαγωγών της περιφέρειας με κυριότερα εξαγώγιμα προϊόντα: νωποί καρποί & φρούτα (μερίδιο 23%), λίπη & έλαια (20%), ιχθυηρά (13%), λαχανικά & φρούτα (10%), λαχανικά (3%), ενώ όλα τα βασικά προϊόντα τροφίμων καταγράφουν αύξηση στις εξαγωγές το διάστημα 2008 - 12. Ακολουθούν οι εξαγωγές σε προϊόντα ποτών και καπνού, ενώ κατά την διάρκεια της κρίσης έχουν αυξηθεί σημαντικά οι εξαγωγές της ΠΔΕ σε μη μεταλλικά ορυκτά προϊόντα με διπλασιασμό των εξαγωγών κλάδου από το 2008 [Πηγή: ΣΕΒΕ 2012].

Σε ότι αφορά στη συμμετοχή των τριών παραγωγικών τομέων στην απασχόληση σε επίπεδο ΠΔΕ και των τριών ΠΕ συμπερασματικά σημειώνονται τα εξής: Τα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν:

- α) συνεχόμενη πτωτική τάση στον πρωτογενή μεταξύ 1991, 2001 και 2011
- β) συνεχόμενη αυξητική τάση στον δευτερογενή μεταξύ 1991, 2001 και 2011 με υψηλότερο ρυθμό και ποσοστά αύξησης στην ΠΕ Αχαΐας
- γ) συνεχόμενη αυξητική τάση στον τριτογενή τομέα
- δ) πτωτική τάση του ποσοστού απασχόλησης στην μεταποίηση στο σύνολο του δευτερογενή τομέα (στοιχεία μόνο 1991 και 2001)
- ε) πτωτική τάση του ποσοστού της απασχόλησης σε τράπεζες και ασφάλειες στο ποσοστό του τριτογενή τομέα (στοιχεία μόνο 1991 και 2001)

1.2.6 Χωροταξική θεώρηση

Η ΠΔΕ μπορεί να θεωρηθεί ως περιοχή με αδυναμίες σύνδεσης και επικοινωνίας όχι μόνο με τις περιφέρειες των άλλων χωρών της Ε.Ε. αλλά και με ενδοπεριφερειακές ανεπάρκειες λόγω των καθυστερήσεων στην υλοποίηση των αξόνων (εθνικών και διεθνών) που οφείλονται εν μέρει στα ανολοκλήρωτα μεγάλα έργα υποδομών και κυρίως σε ό,τι αφορά τους οδικούς και σιδηροδρομικούς άξονες. Οι καθυστερήσεις αυτές συμβάλλουν στην αναπτυξιακή της υστέρηση και αποτελούν βασικά εμπόδια στην προοπτική αναπτυξιακής της ενσωμάτωσης στον ευρωπαϊκό χώρο.

Η ΠΔΕ βρίσκεται σε κεντροβαρική θέση όσον αφορά ένα πλέγμα αξόνων ανάπτυξης (που δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμα): α) Δυτικός Άξονας με πρωτεύοντα εθνικό αναπτυξιακό πόλο την Πάτρα και σημαντικό σε εθνικό επίπεδο πόλο ανάπτυξης το Αγρίνιο, β) Διαγώνιος Άξονας κατά μήκος του οδικού άξονα Λαμία-Ιτέα / Άμφισσα-Αντίρριο – Πάτρα και γ) ΠΑΘΕ: περιλαμβάνει τα μητροπολιτικά κέντρα (πόλους) της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, πρωτεύοντες εθνικούς πόλους (Πάτρα, δίπολο Λάρισα-Βόλος) και άλλους σημαντικούς σε εθνικό επίπεδο. Συνδέεται άμεσα και έμμεσα (μέσω της Εγνατίας Οδού) με το σύνολο των χερσαίων πυλών εισόδου / εξόδου της χώρας, καθώς και με διεθνείς θαλάσσιους άξονες. Επιπλέον, με βάση το ΓΠΧΣΑΑ στην ΠΔΕ προωθείται η ανάπτυξη δραστηριοτήτων και υπηρεσιών διεθνούς και εθνικής ακτινοβολίας, καθώς και η συμμετοχή στην ανάπτυξη διεθνών δικτύων συνεργασίας.

1.3 Συνοπτική Περιγραφή του ΕΠ

Η υφιστάμενη κοινωνικοοικονομική κατάσταση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ) ως σημείο εκκίνησης του Προγράμματος, οι επιτυχίες, οι αστοχίες και τα διδάγματα από την υλοποίηση πολιτικών και προγραμμάτων της ΠΔΕ κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και οι απόψεις και προτάσεις που εκφράστηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας σχεδιασμού για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 αναδεικνύουν το όραμα, τους στρατηγικούς στόχους, τις αναπτυξιακές ανάγκες, τις βασικές προκλήσεις στις οποίες η ΠΔΕ καλείται να ανταποκριθεί μέσα από την χάραξη της αναπτυξιακής στρατηγικής καθώς και τα αναμενόμενα αποτελέσματα της στρατηγικής αυτής. Παράλληλα η στρατηγική της ΠΔΕ στοχεύει στην ικανοποίηση των κατευθύνσεων του Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου (ΚΣΠ), του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014-2020) και του εγγράφου θέσης (Position Paper) της Επιτροπής.

Υπό το πρίσμα των ως άνω το όραμα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 είναι:

«Αυτοτροφοδοτούμενη, εξωστρεφής και αειφορική ανασυγκρότηση της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εστιασμένη στην παγκόσμια ταυτότητά της, στις αξίες για τον άνθρωπο και το περιβάλλον»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Για την προαγωγή του αναπτυξιακού οράματος της ΠΔΕ επιλέγονται για το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας πέντε στρατηγικοί στόχοι, οι οποίοι συνδέονται με συγκεκριμένους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) που ικανοποιούν τόσο την εθνική στρατηγική όπως αυτή εκφράζεται από το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020, όσο και την ευρωπαϊκή στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Οι βασικοί στόχοι του στρατηγικού σχεδιασμού είναι:

Στρατηγικός Στόχος 1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα, με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 1: «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας»
- ΘΣ 2: «Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών»
- ΘΣ 3: «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων»

Στρατηγικός Στόχος 2: Προστασία του Περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 4: «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς»
- ΘΣ 5: «Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων»
- ΘΣ 6: «Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων»

Στρατηγικός Στόχος 3: Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση μεταφορικών υποδομών.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 7: «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων»

Στρατηγικός Στόχος 4: Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 8: «Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΚΤ).
- ΘΣ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΚΤ)

Στρατηγικός Στόχος 5: Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση κοινωνικών υποδομών, υποδομών υγείας και εκπαίδευσης.

Ο εν λόγω Στρατηγικός Στόχος συνδέεται με τους κάτωθι Θεματικούς Στόχους:

- ΘΣ 9: «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ)

- ΘΣ 10: «Επένδυση στην εκπαίδευση, κατάρτιση και επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση» (περιλαμβάνει Επενδυτικές Προτεραιότητες ΕΤΠΑ)

Το ΠΕΠ Δυτικής Ελλάδας θα χρηματοδοτηθεί στην προγραμματική περίοδο 2014-2020 από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αλλά και αμιγώς εθνικούς πόρους και έχει ως στόχο αφενός να καλύψει τις ανάγκες της Περιφέρειας, αφετέρου να συμβάλλει στην κάλυψη των εθνικών στρατηγικών στόχων, συμπληρωματικά με τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2014-2020.

Σημειώνεται ότι το ΠΕΠ ΔΕ θα αποτελέσει και εργαλείο χρηματοδότησης της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης της Περιφέρειας όπως επίσης και της στρατηγικής για τις μακροπεριφέρειες (Ιονίου – Αδριατικής).

1.4 Εναλλακτικές δυνατότητες για την επίτευξη των στόχων του ΕΠ

Η αξιολόγηση εναλλακτικών δυνατοτήτων για την επίτευξη των στόχων του ΕΠ, πραγματοποιήθηκε με ένα ισορροπημένο μίγμα επιχειρησιακών και περιβαλλοντικών κριτηρίων, οδηγώντας στην επιλογή εκείνης της δυνατότητας που εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη περιβαλλοντική συμβατότητα, μαζί με σημαντική επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα. Στο πλαίσιο της ΣΜΠΕ, αξιολογούνται ως διαμορφωμένες εναλλακτικές δυνατότητες, κυρίως οι προτάσεις που προέκυψαν από την εκτενή διαβούλευση, στο πλαίσιο εφαρμογής της αρχής της εταιρικής σχέσης. Οι εναλλακτικές δυνατότητες αναφέρονται στο επίπεδο της στοχοθεσίας και αυτό της συνέχισης του τρέχοντος προγράμματος της ΠΔΕ. Εξετάσθηκε επίσης εκτενώς και αξιολογήθηκε η μηδενική εναλλακτική λύση.

1.5 Συσχέτιση του ΕΠ με τις εθνικές περιβαλλοντικές προτεραιότητες

Το υπό μελέτη ΕΠ συσχετίζεται θετικά με τις εθνικές περιβαλλοντικές προτεραιότητες. Στην §3.5 περιγράφονται συνοπτικά οι πολιτικές που αφορούν στη βιοποικιλότητα, τις προστατευόμενες περιοχές, τους υδατικούς πόρους, το έδαφος, την ατμόσφαιρα, το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, την κλιματική αλλαγή, την πολιτική προστασία και την πρόληψη περιβαλλοντικών κινδύνων και την ενέργεια και ακολούθως εξετάζεται η συμβατότητα του υπό μελέτη ΕΠ με τις πολιτικές αυτές. από την ανάλυση προκύπτει ότι το υπό μελέτη Πρόγραμμα είτε συσχετίζεται θετικά με τις πολιτικές αυτές είτε δε συσχετίζεται καθόλου. Δεν προέκυψε σε καμία περίπτωση αρνητική συσχέτιση.

Επίσης εξετάστηκε η συσχέτιση του Προγράμματος με άλλα σχέδια ή προγράμματα. Συγκεκριμένα εξετάστηκαν το Γενικό και Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, η Αναθεώρηση και Εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, το Ρυθμιστικό Σχέδιο και Πρόγραμμα Προστασίας Περιβάλλοντος Οικιστικού Συγκροτήματος Πάτρας, τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, τη βιομηχανία, τον τουρισμό και τις υδατοκαλλιέργειες, τα Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Διαμερισμάτων και ο Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων. Από την ανωτέρω εξέταση δεν προέκυψε καμία αρνητική συσχέτιση με το υπό μελέτη ΠΕΠ. Σε κάποια σχέδια εντοπίστηκαν θετικές συσχετίσεις, ενώ σε κάποια άλλα δεν εντοπίστηκαν συσχετίσεις.

1.6 Εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση του ΕΠ, καταλήγει στον εντοπισμό ορισμένων, *περιορισμένης έντασης και έκτασης*, πιθανών επιπτώσεων, ενώ παράλληλα αναγνωρίζει τις αναμενόμενες βελτιώσεις σε ορισμένους τομείς από την υλοποίηση των περιβαλλοντικών δράσεων του ΕΠ. Τα κυριότερα σημεία της εκτίμησης, συνοψίζονται ως εξής:

- Δεν εντοπίζονται τάσεις περιβαλλοντικής επιδείνωσης σε στρατηγικό επίπεδο, προερχόμενες από τους γενικούς και ειδικούς στόχους του ΕΠ, γεγονός που εν μέρει οφείλεται στην ουσιαστική συμμετοχή των περιβαλλοντικών κριτηρίων κατά την αξιολόγηση των εναλλακτικών δυνατοτήτων.
- Ορισμένες επιπτώσεις εκτιμάται ότι είναι πιθανόν να προέλθουν από την υλοποίηση επιμέρους παρεμβάσεων που σχετίζονται με την ανάπτυξη του οδικού δικτύου και εν γένει με τα προβλεπόμενα έργα υποδομής, σε παράγοντες της βιοποικιλότητας, της χλωρίδας και του τοπίου.

Ως γενικό συμπέρασμα της μελέτης προκύπτει ότι για το σύνολο των εξεταζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων (Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα, Ύδατα, Έδαφος – Τοπίο, Χρήσεις γης, Πολιτιστικό περιβάλλον, Ατμόσφαιρα, Κλίμα, Πληθυσμός, Υγεία, Περιουσία, Ενέργεια, Μεταφορές) αναμένονται θετικές μεταβολές από την εφαρμογή του υπό μελέτη ΠΕΠ, ενώ το σύνολο των αρνητικών επιπτώσεων που εντοπίστηκαν είναι χρονικά και τοπικά περιορισμένες, δεν παρουσιάζουν στρατηγικό χαρακτήρα και είναι αντιμετωπίσιμες στη φάση των περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων των επιμέρους έργων που προβλέπονται από το ΠΕΠ.

1.7 Αντιμετώπιση και παρακολούθηση των επιπτώσεων

1.7.1 Μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων

Τα προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων, εστιάζουν στην προληπτική δράση, ώστε να αποφευχθεί εκ των προτέρων η εμφάνιση τάσεων περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Τα βασικότερα σημεία είναι:

- Για τις παρεμβάσεις του Στρατηγικού Στόχου 1, προτείνεται η επιλογή κατάλληλων κριτηρίων υλοποίησης, που θα διασφαλίζουν την προώθηση περιβαλλοντικά συμβατών επενδύσεων. Επίσης, προτείνεται η περαιτέρω προώθηση της διάστασης της οικολογικής αποτελεσματικότητας στις ενισχυόμενες επιχειρήσεις, κυρίως διαμέσου της ενθάρρυνσης για υιοθέτηση πρακτικών «πράσινης επιχειρηματικότητας», «πράσινου γραφείου», επαύξησης της ενεργειακής αποτελεσματικότητας, ορθολογικότερης χρήσης πρώτων υλών και περιορισμού των αποβλήτων.
- Για τις παρεμβάσεις του Στρατηγικού Στόχου 2, προτείνεται η περαιτέρω ενίσχυση των δράσεων που οδηγούν στην προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας της ΠΔΕ, ο αναπροσανατολισμός των πόρων που προορίζονται για την προστασία των υδατικών πόρων σε περισσότερες δράσεις και παρεμβάσεις διαχειριστικού χαρακτήρα και λιγότερα σε έργα τεχνικής υποδομής και η βελτίωση των πρωτογενών παραγόντων του αστικού περιβάλλοντος,

όπως η αναλογία του κατά κεφαλήν πρασίνου και η ανάδειξη των περιβαλλοντικών ιδιαιτεροτήτων της ταυτότητας των περιοχών.

- Για τις παρεμβάσεις του Στρατηγικού Στόχου 3 προτείνονται κατάλληλα μέτρα ιεράρχησης και επιλογής της χωροθέτησής τους, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ παράλληλα προτείνεται η διασφάλιση, μέσω κατάλληλων επιλογών κατά την υλοποίηση του ΕΠ, της διατροπικότητας των μεταφορών και της στροφής του μέγιστου δυνατού ποσοστού του μεταφορικού έργου προς οικολογικά αποτελεσματικότερα μέσα.

1.7.2 Παρακολούθηση επιπτώσεων

Για την παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, προτείνεται ένα σχήμα τριών επιπέδων:

- Στο πρώτο επίπεδο, προβλέπεται η καταγραφή ορισμένων κρίσιμων δεικτών σε ετήσια βάση και η σύνδεση των μεταβολών τους με την έως τότε πορεία υλοποίησης του ΕΠ. Οι κρίσιμοι δείκτες αναφέρονται κυρίως στην ποιότητα του αέρα, την κατάληψη φυσικών εδαφών από έργα του ΕΠ, την παραγωγή αστικών αποβλήτων κ.ά. Η συλλογή των στοιχείων για τους υπό παρακολούθηση δείκτες θα γίνεται από την Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος και την Αρχή Συντονισμού Δράσεων Περιβάλλοντος (βλ. Διατάξεις Εφαρμογής) με χρήση στοιχείων από θεσμοθετημένους μηχανισμούς περιβαλλοντικής παρακολούθησης (όπως π.χ. Επιθεωρητές Περιβάλλοντος, υπηρεσίες για μετρήσεις ποιότητας αέρα, θορύβου κλπ), η υποστήριξη λειτουργίας των οποίων χρηματοδοτείται επίσης από το ΠΕΠ.
- Στο δεύτερο επίπεδο, προτείνεται η ευρύτερη παρακολούθηση των περιβαλλοντικών μεταβολών στην Περιφέρεια, μέσω μιας διετούς έκθεσης που θα καταγράφει και θα αναλύει τις μεταβολές σε ένα ευρύτερο σύνολο περιβαλλοντικών μεταβλητών.
- Τέλος, στο χρονικό σημείο υλοποίησης του 80% του ΕΠ, προτείνεται μια λεπτομερής αποτίμηση των περιβαλλοντικών μεταβολών που έχουν επέλθει και η διάγνωση της αναγκαιότητας ή μη για ανάληψη διορθωτικών δράσεων. Το χρονικό σημείο επιλέγεται ώστε αφενός να έχει ολοκληρωθεί η υλοποίηση ενός σημαντικού τμήματος του προγραμματισμού και αφετέρου να υπάρχουν περιθώρια για ανάληψη επανορθωτικών μέτρων, εάν κάτι τέτοιο προκύψει ως αναγκαίο.

Η ολοκλήρωση της ΣΜΠΕ, ακολουθείται από τη διαδικασία διαβούλευσης και την αξιολόγηση της μελέτης, ενώ τα αποτελέσματα των διαδικασιών αυτών αναμένεται να οδηγήσουν στην έγκριση της ΣΜΠΕ. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το σημαντικότερο τμήμα των ευρημάτων της ΣΜΠΕ, αλλά και της διαβούλευσης με τους εταίρους έχει ήδη ενσωματωθεί στο ΕΠ, εκτιμάται ότι οι διαφοροποιήσεις που θα προκύψουν ως αποτέλεσμα της πιο πάνω έγκρισης, θα είναι περιορισμένης έκτασης.